היזק שאינו ניכר במחיצת הכרם שנפרצה 5

1. קונטרס דינא דגרמי להרמב"ן "ואיכא דסליק אדעתיה" (עמוד ק"י) עד "ועוד שא"כ הוה ליה" (עמוד קי"א)
2. בבא קמא צט: "אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן טבח אומן שקלקל" עד "ההוא מגרמותא"
3. קונטרס דינא דגרמי להרמב"ן "והדור לעקרן דאמרנו" (עמוד קכ"ג) עד "אבל אפילו לדברנו"
4. בבא קמא ק. "ריש לקיש אחוי ליה דינרא" עד "הי רבי מאיר"
5. קונטרס דינא דגרמי להרמב"ן "ולפי סברא זו" (עמוד קי"ז) עד "ופירוש משנתנו" (עמוד קי"ח)
6. שיטה מקובצת בבא קמא כז. ד"ה וכן כתב הר' ישעיה ז"ל "ואומר ר"י דאדם" עד סוף דבריו
7. רבינו קרשקש גיטין נג. ד"ה הכהנים שפיגלו "ואי קשיא לך כהנים שפגלו" עד סוף דבריו
8. תוס' בבא בתרא ב: ד"ה וחייב
9. רמב"ם הל' חובל ומזיק ז:א

קונטרס דינא דגרמי.

ואיכא דסליק אדעתיה לתרוצי שאני הכא שאין כאן נזק אלא מחמת גרמא שאף הגפנים שלו אינן מזיקים את התבואה אלא שהן גורמין לאיסור שיבא, ועדיין צריכין לדברי הרב רבי יצחק ז"ל שא"כ הוה ליה היזק שאינו ניכר ולא שמיה היזק, אלא משום קנסא הוא דמחייב לר"מ ולא סבירא לן נמי כותיה ואע"ג דדיינינן דינא דגרמי, אלא ודאי הערבוב הוא ההיזק וכשורו שנגח דמי, ועוד שא"כ הוה ליה גרמת ממונו וממונו הגורם היזק אם אינו מזיק ממש פטור, למה זה דומה לשור שנפל לבור והבאיש את מימיו מריחו שהוא פטור (מ"ח ב') ואע"ג דדיינינן דינא דגרמי כדבעינן למכתב קמן, ועוד דהא במסכך אמרינן דמזיק בידים הוא והלא לא הזיק אלא שגורם להיזק שיבא, לפיכך לא נראה בזה אלא כדברי הרב רבי יצחק הצרפתי ז"ל.

אשתכח השתא דר' מאיר הוא דדאין דינא דגרמי ולא אשכחן תנא דסבירא ליה כותיה, וכבר פרישנא לעיל דר' שמעון פליג עליה ולא דאין, ואי קשיא לך הא ר' שמעון סבירא ליה דבר הגורם לממון כממון דמי, הא לא קשיא דסמכינן אמאי דאמרינן בגמ' לעיל (צ"ח ב') אימר דא"ר שמעון בדבר שעיקרו ממון בדבר שאין עיקרו ממון מי שמעת ליה, דר' מאיר מחייב אפי' בדבר שאין עיקרו ממון כגון שורף שטרות הואיל והוא גורם להפסד ממון, ואי נמי למאי דקס"ד בגמרא מעיקרא למימר דמחייב ר' שמעון דבר שאין עיקרו ממון כגון שורף שטרות, הני מילי בשורף, שהוא כשורף ממונו של חברו מאחר שדבר הגורם לממון כממון דמי, שהשטר חשוב ככיס מלא מעות והוא מזיק ולא גורם, אבל הגורם להפסיד ממון בלא מעשה כגון מחיצת הכרם שיאושו הוא הגורם, לר' שמעון פטור, וכן במוחל חוב (כתובות פ"ו א') לר' שמעון פטור, וכן במראה דינר לשולחני וכל אביזריהו.

ואע"ג דקיימא לן כר' מאיר לא קיימא לן כר' שמעון דאמר הגורם לממון כממון דמי, ולא מיתליא חדא בחברתה, דהא גרסינן בפרק מרובה (ע"א ב') ואיתא נמי בכתובות (ל"ד א') הכא במאי עסקינן (כמו) [כגון] שמסרו לשומר וכו' ור"מ סבר לה כרבי יעקב וסבר לה כר' שמעון דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי, ואמאי לימא ר' מאיר לטעמיה דדאין דינא דגרמי, אלא ש"מ דלא מיתליא חדא בחברתה, דעד כאן לא דיינינן דינא דגרמי אלא לשלם לו מה שהפסיד ממנו אבל למהוי כממון לא, הילכך אי טבח שור הנסקל לא משלם תשלומי ארבעה וחמשה דלאו כממון דמי, ומ"מ אי סבירא לן כר' יעקב חייב לשלם שור לשומר שהרי הפסידו בדמי השור, כנ"ל.

לפיכך אני אומר שהגוזל חמץ ועבר עליו הפסח ובא אחר ושרפו, שחייב לשלם לגזלן (ב"ק צ"ח ב'), דהא קיימא לן כר' מאיר דדאין דינא דגרמי, ואע"ג דלא קיימא לן כר' שמעון (ו)הרי גרם להפסיד ממון מכיסו שהוא חייב לשלם ממון אחר לבעלים הראשונים.

ובעיקר מילתיה דר' שמעון דאמר (ב"ק ע"ד ב') קדשים שחייב באחריותן חייב, לית הלכתא כותיה, שאינו כממון ואין משלמין עליהן תשלומי ארבעה וחמשה ואף אין נשבעין עליהן, שהרי אין גופו ממון אע"פ שגורמים לממון, ואע"פ שאם הזיק חייב לשלם, אם פשע בשמירתן פטור שלא מצינו דינא דגרמי אלא במזיק, ויש מי שאומר שהפושע מזיק הוא ומשלם, אבל שבועת התורה לעולם אין נשבעין אלא על דבר שגופו ממון ולא על הגורם, שהרי אין נשבעין על השטרות וכן נמי אין בהם אונאה דליתיה לדר' שמעון, ואע"ג דר"מ סבר לה כותיה, אנן לא סבירא לן כרבי מאיר אלא בדינא דגרמי ולא בדבר הגורם לממון. וכך הסכימו הגאונים ז"ל דליתה לדר"ש.

והוי יודע שלשון דבר הגורם לממון כממון דמי הוזכר בתלמוד על דרכים רבים, דמאי דאמרינן בהאי פירקא (ק"ה ב') שלש שבועות הן וכו' ואמר שמואל לחיוב משום דדבר הגורם לממון כממון דמי, התם לענין קרבן שבועה איתמר, ודמי כמאן דאמר כפירה שאפשר לבא לידי ממון הויא ולאו כפירת דברים בעלמא הוי, תדע דהא (רבה) [רבא] מספקא ליה (שם) לענין גזל חמץ ועבר עליו הפסח ונשבע לו מהו ואמרינן מילתא דמיבעיא ליה לרבא פשיטא ליה לרבה ולא פשטוה מפלוגתא דר"ש ורבנן, ורבה נמי לא אמר פלוגתא דר"ש ורבנן כדקאמר לענין תשלומין (צ"ח ב'), אלמא אפילו לרבנן דפטרי ליה ממונא, לענין שבועה אפשר דמחייבי ליה דלא כפירת דברים הוא ולא דמיא לשבועת בטוי, ובענין אחר אסיקנא בפרק כל שעה במס' פסחים (כ"ט ב') דכ"ע דבר הגורם לממון לאו כממון דמי.

עתה הוקשה לנו מאחר דקיי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי אלמה תנן (גיטין נ"ב ב') המטמא והמדמע והמנסך במזיד חייב בשוגג פטור, ובשוגג אמאי פטור הא דיינינן דינא דגרמי ומה לי שוגג ומה לי מזיד כיון דדינא הוא אדם מועד לעולם לשלם נזק שלם, ועוד דאמרינן התם בפ' הניזקין דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטורין מ"ט היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ומפני מה אמרו מזיד חייב כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חברו, ואמאי הא משום דינא דגרמי מחייב, ועוד דגרסינן התם לימא כתנאי אי היזק שאינו ניכר שמיה היזק או לא, המטמא והמדמע והמנסך בין בשוגג בין במזיד חייב דברי ר' מאיר לאו משום היזק שאינו ניכר שמיה היזק, ודחינן לא משום דקניס שוגג אטו מזיד, ואמאי לר"מ דדאין דינא דגרמי הכי נמי דשמיה היזק דהא מ"מ גורם הוא וחייב.

ומשום הך קושיא איכא מאן דאמר דהא דדאין ר"מ דינא דגרמי משום קנסא הוא דדאין ולאו דינא דאורייתא הוא, הילכך בשוגג פטור משום גורם, והיינו דקס"ד התם בגיטין למימר מדמחייב ר"מ מטמא ומדמע בשוגג שמע מינה דסבר היזק שאינו ניכר שמיה היזק, דאי משום גורם פטור, אלא שמע מינה מזיק הוא וחייב, והביאו סמך לדבר זה ממה שמצינו בירושלמי בפרק שבועת הדיינים (פ"ו ה"ו) המקרע שטרותיו של חברו חוץ מדעתו רבי חנינא ורבי מונא חד אמר חייב וחד אמר פטור מ"ד חייב משום קנס ומאן דאמר פטור כסותם פי עידי חברו, פירוש חוץ מדעתו של חברו שלא צוהו בעל השטרות לקרען אלא שהוא

קרען שלא מדעתו, וכיון דמאן דמחייב משום קנס מחייב ליה, שמע מינה דינא דגרמי לאו דינא הוא אלא קנסא, ומשום הכי תנן במתני' נפרצה אומרים לו גדור
.נפרצה אומרים לו גדור כלומר שאלו לא התרינו בו דילמא שוגג הוא ומיפטר
ואי קשיא לך הא תנן (צ"ו ב') גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך, ואמאי הא איהו גרם ליה שאלו לא גזלו הוה אכיל ליה מקמי דלימטי זמן
איסוריה, והא ר"מ קתני לה דסתם מתניתין היא וכדמוכחא נמי סוגיא דהניזקין [ו]משום דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק, לא קשיא דכיון דאיסוריה ממילא
הוא דאתי ולא מחמת עצמו של גזלן אע"פ שעכבו מלאכלו עד שבא זמן איסורו פטור, דהא איהו לא גרם האיסור אלא שעכבו מלעשות תקנה לאיסורו, והיינו
טעמא דאמרינן בגמרא רבי יעקב אומר אף משגמר דינו אומר לו הרי שלך לפניך, משום דקסבר גומרין דינו של שור שלא בפניו וא"ל אי אהדריתיה ניהלך נמי
הוה גמרי ליה לדינא, ולא מצי האיך למימר ליה אלו אהדריתיה נהלי הוה שחיטנא ליה, שאין איסורו זה בא מחמת הגזלן ולא מחמת השומר אלא מאיליו הוא
בא ולא בידים וכן פרש"י ז"ל, ולא מיקרי גורם אלא היכא דמחמתו בא האיסור הילכך פטור אפילו לר"מ, **ולפי סברא זו אנן דקיי"ל דלא קנסינן שוגג אטו**
.מזיד לעולם לא דיינינן דינא דגרמי אלא במתכוין להזיק, אבל לא בשוגג
כתבתי זאת הסברא ואינה נכונה, דאי סלקא דעתך קנסא הוא, מסר ומת או שרף שטרות ומת לא נקנוס בנו אחריו כדאמרינן (גיטין מ"ד ב') במטמא
ומדמע, אלא ודאי דינא הוא, ועוד קשיא הא דאמרינן בדריש לקיש דאחוי דינרא לר' אלעא ואמר דאי משתכחא בישא משלם, והא ודאי לא היה מתכוין
להזיק ואעפ"כ חייב ואמאי והא קיימא לן דלא קנסינן שוגג אטו מזיד, ואיכא מאן דדחי לן מהא דהואיל וצריך למגמר וקא חזי כלל פושע הוא ומזיק הוא,
ואע"פ שזה דבר הגון אין אנו שומעין לו אלא בעלי סברא זו טעו בשקול דעתם וצללו במים אדירים והעלו בידם חרס, ואנן דינא דגרמי קאמרינן ולא
.קנסא דגרמי
ופירוש משנתנו דגזל חמץ ומימרא דרבי יעקב לאו הכי פירושא כדכתיבנא לעיל, [ד]א"כ לרבי יעקב אפילו לא החזירו שומר לבית בעליו יהא פטור כמו שהוא
פטור כשאמר לו הרי שלך לפניך, ועוד בתרומה ונטמאת אפילו נטמאת מאיליה באונס גמור לימא ליה [אי] אהדרתה ניהלי לא הות מטמאה וגזלן חייב הוא
.בכל אונסין שבעולם, אלא טעמייהו משום דגורם היזק שאינו ניכר פטור וכדמפורש בפרק הניזקין, אלא שאין כאן מקום להאריך בזה
ומסתברא דהא מילתא דאמרינן דינא דגרמי דינא הוא מילתא דאיתמרא בגמ', דגרסינן בפרק הגוזל (קט"ז ב') ההוא גברא דאחוי אכריא דחיטי דבי ריש
גלותא, פי' מעצמו, חייביה רב נחמן אמר ליה רב הונא בר חייא דינא או קנסא, פי' דינא דמסור דינא הוא, או קנס שקנסוהו חכמים כיון שהראה מעצמו ולא
גמר מינה לדינא דגרמא אחריני כגון מוחל ומראה דינר ונתיאש ממנה ולא גדרה ולא אפילו לשורף שטרות, אמר ליה אנא מתניתא ידענא אם מחמת הגזלן
חייב להעמיד לו שדה דקיימא לן דאחוי אחוויי ולא גזל כלום וקרי ליה גזלן, אלמא דינא הוא, וליכא לפרושי קנסא משום דגזלנא עתיקא הוא כדפרש"י ז"ל,
דא"כ פשיטא דלא גמרינן מינה למאן דליתיה הכי, וטובא נפקא ליה מינה, ואפשר דממתני' לא פשיט ליה כלום דאמר עובדין מתני' היא, ומיהו כיון דאשכחן
.ליה לר"מ בעלמא דמחייב בגרמי אפילו שלא במקום קנסא, שמע מינה לר"מ פשיטא דדינא הוא וקיימא לן כותיה
וזה הטעם נכון לתרץ מה שהקשינו תחלה אמאי לא פשטו דינא דגרמי מהא מתני', משום דאיכא למימר קנסא דמסורות הוא שקנסו בממונן כמו שקנסו
מקצתן אף בגופן, ולא גמרינן מינה אפילו לגורמי נזקים אחרים, לרב הונא בר חייא אפילו לגורם נזק במזיד, ולרב יוסף באונס ובשוגג, ואנן ודאי קיימא לן כרב
הונא בר חייא דמקנסא לא גמרינן כלל אפילו דכותה וכל שכן דזוטר מינה, דסוגיין בעלמא כותיה כדבעינן למימר קמן, והא דמחייבינן שורף שטרות ומוחל
.משום דסבירא לן כר"מ דדאין בכולהו מדינא ולא מקנסא
והנך פירכי דפרכינן לעיל לאו כלום נינהו והכי מפריקנא להו. הוי יודע שר"מ סבור שהגורם היזק אע"פ שלא עשה מעשה בידים חייב והיינו דינא דגרמי, אבל
מי שלא גרם היזק לא חייב ר"מ, ולפיכך המטמא והמדמע והמנסך וכל היזק שאינו ניכר פטור מן הדין, לפי שאין היזק לא מחמת גרמתו ולא מחמת מעשיו,
אבל במחיצת הכרם שנפרצה הרי יש מחמת יאושו שהוא הגורם, וערבוב שהוא מבטל השורה ואוסר תבואתו של זה, והיזק ניכר הוא שמאחר שנתיאש
הערבוב אוסרו ואיסורו ניכר לכל, ואע"פ שאתה יכול לעקור הגפנים ולא יהא האיסור ניכר שם, שנוי החוזר לברייתו בכגון זו שנוי הוא והרי נעשה בו מעשה
ניכר בגרמתו של זה, ולא דמי למטמא דאגע בהו שרץ, שהערבוב שנוי הוא עד שאתה מחזירו לברייתו, ויש לומר דהאי נמי היזק שאינו ניכר הוא ומשום קנסא
מחייב ליה ר' מאיר, שכל הגורם לממונו של חברו שיאסר חייב דומיא דמטמא ומדמע ומנסך ומפגל, והיינו דתניא אומרין לו גדור משום דבעי התראה
כדכתיבנא לאידך סברא, ואע"ג דהתם קנסא הוא והיכא דגלו רבנן בלחוד כגון מטמא ומדמע חייב וכל היכא דלא פרישו [לא], כדאמרינן חזרו לומר אף המנסך
דמקנס לא גמרינן כדאיתא לקמן באידך הגוזל (קי"ז א'), איכא למימר כיון דכל הני מנו, כל האוסרין במשמע ובכולן קנסו, אלא כיון שאין האיסור בא מחמת
מעשה אלא מחמת מחשבה גמרינן מינה דמחשבה כמעשה לר"מ ושמע מינה דדאין דינא דגרמי, וכל שכן הוא ומה הכא דהיזק שאינו ניכר הוא ומדינא לא
.שמיה היזק עביד גרמא כמעשה, בהיזק הניכר לא כל שכן
ואי קשיא לך אי הכי ממפגל נמי שמעינן דינא דגרמי, דהתם נמי מחשבה היא וחשבינן לה כמעשה ומחייבינן ליה משום קנסא או מן הדין אי שמיה היזק, לא
קשיא דהתם מעשה הוא שהוא שוחטו לכך אלא שאין האיסור ניכר בו, ולמאי דקא סלקא דעתך נמי דמתני' דדן את הדין ר"מ הוא, שמעינן מינה דדאין דינא
דגרמי בהיזק שאינו ניכר דהיינו טמא את הטהור ואפילו בשוגג דאיהו קניס שוגג אטו מזיד, וכן נמי גזל חמץ ועבר עליו הפסח לר"מ אומר לו הרי שלך לפניך
כדכתיבנא לעיל ואע"פ שגרם היזק מחמת שגזלו ועכבו עד שעבר עליו הפסח, אין כאן היזק שהרי אינו ניכר ומשום הכי פטור, ואפילו (למאן) [למאי] דקיימא לן
השתא דבמזיד קנסו ומיקרי היזק, הני מילי במטמא ממש אבל הכא ממילא קאתי ליה ופטור וכגון זו לא קנסו, וכן תרומה ונטמאת דתנן אומר לו הרי שלך
.לפניך בשנטמאת מאיליה
כללו של דבר כל שחייב במעשה בידים לרבנן, חייב בגרמא לר' מאיר, וכל הפטור במעשה ממש לרבנן כגון היזק שאינו ניכר, פטור לר"מ בגרמא והוא הדין
במעשה ממש, שלא חייב ר"מ אלא על גורם היזק ואין כאן היזק מאחר שאינו ניכר, ומשום הכי דן את הדין חייב לר' מאיר שאלו גזל כיסו ממנו ונתנו לחבירו
חייב לדברי חכמים, ובגרמא נמי חייב לדברי ר"מ שהגורם כעושה מעשה דמי, וכן נמי השורף שטרות של חברו כמי שגזל כיסו של חברו וחייב אע"פ שהיא
גרמא לענין הממון הכתוב בשטר, וכל המפסיד ממונו של חברו ממנו היזק ניכר הוא מאחר שאינו יכול לומר לו הרי שלך לפניך, שהרי שבת חייבה עליו תורה
בדהרזקיה באנדרונא ובטליה (ב"ק פ"ה ב') אלמא היזק ניכר הוא, ואי קשיא לרבנן דלא דייני דינא דגרמי היכי מחייב והא גורם הוא לבטלו ממלאכתו וגורם
הוא לו שלא ירויח, לא קשיא דכיון דהרזקיה מההיא שעתא הוא דאפסדיה עד דפתח ליה והא אמינא דהיזק ניכר נמי הוא ובין לר"מ ובין לרבנן חייב, וכן
המראה דינר לשולחני חייב אע"פ שהוא שוגג וקיימא לן היזק שאינו ניכר בשוגג פטור, ואפשר דאפילו במזיד נמי פטור דמקנסא לא גמרינן וכדכתבינא, אלמא
המפסיד ממון מחברו כגון מוחל חוב ושורף וכל דדמי להו, היזק ניכר [הוא] דהא לא מהדר ליה ולא מידי, אבל מי שיכול לומר הרי שלך לפניך אינו ניכר ואין
.שמו היזק ופטור לכ"ע, ומיהו הגורם נזק ניכר חייב לר"מ בין בשוגג בין במזיד בין באונס שאדם מועד לעולם
וזו ששנויה במשנת ר' חייא ורבי הושעיא אומרין לו גדור, לאו משום התראה הוא לחייבו, אלא מפני שאינו נאסר אלא א"כ התרו בו דמסתמא לא ניחא ליה
דליתערב כרמו בתבואתו של חברו ודעתו לעקור, ואע"ג דתנן אלך לביתי ואחזור ואלקטנו אם הוסיף אסור אלמא ביאוש כדי מתסר, התם הוא משום דניחא
ליה לקיים ירק שלו, אבל בערבוב כרמו בתבואתו של חברו לא ניחא ליה ודעתו לעקור גפניו או לגדור, ושמא סבור הוא שהלה נמי חייב לגדור, אבל מאחר
.שהתרינו בו ולא גדר ונתיאש בכך אסור דהא גלי דעתיה דמינח ניחא ליה
ומה שסמכו על הירושלמי במקרע שטרותיו של חברו שהוא חייב משום קנס, מאן לימא לן דאינהו דייני דינא דגרמי דילמא לא דייני והכא קנסא בעלמא הוא
דקנסו ולא גמרינן לשאר דוכתא, וכן מה שאמרו בירושלמי במסכת כלאים גבי מראה דינר לשולחני שהוא קנס, מפני שאין להם דינא דגרמי אלא שבזה קונסין
אותו מפני שהוא פושע והפסדו מצוי, אי נמי כל דמשלם בגרמא אע"ג דדינא הוא קנסא קרי ליה דתנא ירושלמאה לישנא קלילא תני, ואנן כבר גלינן ברחמי
.מאריה דשמיא דאפי' היכא דלא קנסינן ליה מחייב
וכן אני אומר בגורם לשרוף שטרותיו של חברו או שמסר שטרותיו של חברו בין באונס בין ברצון, שהוא חייב, שהגורם כמזיק, ואפילו גורם דגרמי חייב, וליכא
לדמוייה כלל להיא דאמרינן גבי קרבן שבועה במס' שבועות (ל"ב א') הכל מודים בעידי סוטה בעידי קנוי דפטור דהוה ליה גורם דגורם, דהתם לא חייבה
התורה שבועה אלא על שבועת העדות המחייבת ממון או גורמת, אבל גורם דגורם כפירת דברים הוא, וממונא ליכא אפילו בכובש עדות גמור ואפילו בשתי
.עדים, ומי שדמה שני ענינים אלו וערבן חייב משום כלאים
והדור לעיקרן דאמרן דהיזק שאינו ניכר פטור, אי קשיא לך טבח שקלקל אמאי חייב (צ"ט ב'), בשלמא הגרמה ועיקור היזק ניכר הוא אלא שהייה
ודרסה הא לא ידיעא, לא קשיא דכיון שלא שחט כראוי השחיטה עצמה היא ההיזק, שאין זו שחיטה אלא כמתיז ראשה בסייף הוי, והרי ניכר בין חיה
לשחוטה, ואי קשיא לך א"כ מפגל נמי ליחייב דעיקר שחיטתו ליהוי היזק, איכא למימר כי אמרינן הכי הני מילי בפסולי שחיטה, שכל שעשה לה פסול
בשחיטה לא שחטה אלא נבלה, אבל כל ששחיטתו כראוי ואיסור אחר גורם לה אין השחיטה כנחירה או כמתיז ראשה בסייף, אלא השחיטה כשרה
.שהרי הוציאה מידי נבלה ואיסור אחר גורם לה ואינו ניכר בה, כנ"ל

היזק שאינו ניכר במחיצת הכרם שנפרצה 5

1. קונטרס דינא דגרמי להרמב"ן "ואיכא דסליק אדעתיה" (עמוד ק"י) עד "ועוד שא"כ הוה ליה" (עמוד קי"א)

ואיכא דסליק אדעתיה לתרוצי שאני הכא שאין כאן נזק אלא מחמת גרמא שאף הגפנים שלו אינן מזיקים את התבואה אלא שהן גורמין לאיסור שיבא, ועדיין צריכין לדברי הרב רבי יצחק ז"ל שא"כ הוה ליה היזק שאינו ניכר ולא שמיה היזק, אלא משום קנסא הוא דמחייב לר"מ ולא סבירא לן נמי כותיה ואע"ג דדיינינן דינא דגרמי, אלא ודאי הערבוב הוא ההיזק וכשורו שנגח דמי

2. בבא קמא צט: "אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן טבח אומן שקלקל" עד "ההוא מגרמותא"

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: טבח אומן שקלקל - חייב, ואפילו הוא אומן כטבחי ציפורי. ומי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר רבה בר בר חנה: עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דמעון, ואמר ליה: זיל אייתי ראיה דממחית לתרנגולים ואפטרך! לא קשיא: כאן בחנם, כאן בשכר; כי הא דאמר רבי זירא: הרוצה שיתחייב לו טבח, יקדים לו דינר. מיתיבי. המוליך חטים לטחון, ולא לתתן ועשאן סובין או מורסן, קמח לנחתום ועשאו פת ניפולין, בהמה לטבח וניבלה - חייב, מפני שהוא כנושא שכר! אימא: מפני שהוא נושא שכר

3. קונטרס דינא דגרמי להרמב"ן "והדור לעקרן דאמרנו" (עמוד קכ"ג) עד "אבל אפילו לדברנו"

והדור לעיקרן דאמרן דהיזק שאינו ניכר פטור, אי קשיא לך טבח שקלקל אמאי חייב (צ"ט ב'), בשלמא הגרמה ועיקור היזק ניכר הוא אלא שהייה ודרסה הא לא ידיעא, לא קשיא דכיון שלא שחט כראוי השחיטה עצמה היא ההיזק, שאין זו שחיטה אלא כמתיז ראשה בסייף הוי, והרי ניכר בין חיה לשחוטה, ואי קשיא לך א"כ מפגל נמי ליחייב דעיקר שחיטתו ליהוי היזק, איכא למימר כי אמרינן הכי הני מילי בפסולי שחיטה, שכל שעשה לה פסול בשחיטה לא שחטה אלא נבלה, אבל כל ששחיטתו כראוי ואיסור אחר גורם לה אין השחיטה כנחירה או כמתיז ראשה בסייף, אלא השחיטה כשרה שהרי הוציאה מידי נבלה ואיסור אחר גורם לה ואינו ניכר בה, כנ"ל.

4. בבא קמא ק. "ריש לקיש אחוי ליה דינרא" עד "הי רבי מאיר"

ריש לקיש אחוי ליה דינרא לרבי אלעזר, אמר: מעליא הוא, אמר ליה: חזי דעלך קא סמכינא. א"ל: כי סמכת עלי מאי למימרא? דאי משתכח בישא בעינא לאיחלופי לך, והא את הוא דאמרת: רבי מאיר הוא דדאין דינא דגרמי, מאי לאו ר' מאיר ולא סבירא לן כוותיה! א"ל: לא, ר' מאיר וסבירא לן כוותיה

5. <u>קונטרס דינא דגרמי להרמב"ן "ולפי סברא זו" (עמוד קי"ז) עד "ופירוש משנתנו" (עמוד קי"ח)</u>

ולפי סברא זו אנן דקיי"ל דלא קנסינן שוגג אטו מזיד לעולם לא דיינינן דינא דגרמי אלא במתכוין להזיק, אבל לא בשוגג.
כתבתי זאת הסברא ואינה נכונה, דאי סלקא דעתך קנסא הוא, מסר ומת או שרף שטרות ומת לא נקנוס בנו אחריו כדאמרינן (גיטין מ"ד ב') במטמא ומדמע, אלא ודאי דינא הוא, ועוד קשיא הא דאמרינן בדריש לקיש דאחוי דינרא לר' אלעא ואמר דאי משתכחא בישא משלם, והא ודאי לא היה מתכוין להזיק ואעפ"כ חייב ואמאי והא קיימא לן דלא קנסינן שוגג אטו מזיד, ואיכא מאן דדחי לן מהא דהואיל וצריך למגמר וקא חזי כלל פושע הוא ומזיק הוא, ואע"פ שזה דבר הגון אין אנו שומעין לו אלא בעלי סברא זו טעו בשקול דעתם וצללו במים אדירים והעלו בידם חרס, ואנן דינא דגרמי קאמרינן ולא קנסא דגרמי

6. <u>שיטה מקובצת בבא קמא כז. ד"ה וכן כתב הר' ישעיה ז"ל "ואומר ר"י דאדם" עד סוף דבריו</u>

ואומר ר"י דאדם המזיק דמי לשומר שכר דמחייב בכעין אבידה ולא דמי ליה לכל מילי דלא מחייב בכעין גניבה דאונס גדול הוא ורוח שאינה מצויה דמי לאבידה ונתקל וטבח שקלקל דמי לגניבה. וריב"א פירש דאדם המזיק דמי לשומר שכר בין לכעין גניבה בין לכעין אבידה ואם נתקל ונפל על הכלים ושברם חייב והא דפטר נתקל במעביר חבית וכן טבח שקלקל משום דכיון שמתעסקין הן לטובת הניזק לאו אדם המזיק הוא ויש להם דין שומר אם שומר חנם שומר חנם ואם שומר שכר שומר שכר. ע"כ לשונו

7. <u>רבינו קרשקש גיטין נג. (נדפס בסוף חידושי הריטב"א) ד"ה הכהנים שפיגלו "ואי קשיא לך כהנים שפגלו" עד סוף דבריו</u>

ואי קשיא לך כהנים שפגלו היכי קרי ליה היזק שאינו ניכר שהרי מעשה קא עבדי דשחיטתן כיון דאינה ראויה הרי היא כנחירה, ומטעם זה אמרינן (ב"ק צ"ט ב') דטבח אומן שקלקל חייב משום דהיזק ניכר הוא, וי"ל דקושיין משאר עבודות כגון זריקה והקטרה דלאו היזק ניכר הוא, א"נ איכא למימר דכי חשבינן שחיטה פסולה כהיזק ניכר היינו כשמנבלה בשחיטה דנמצא דאינה שחיטה אלא נחירה, אבל כאן גבי פגול שחיטה ראויה היא אלא שדבר אחר גרם לה ליפסל, וכיון שכן היזק שאינו ניכר הוא, וזה נכון

8. <u>תוס' בבא בתרא ב: ד"ה וחייב</u>

וחייב באחריותו - אע"ג דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק (גיטין נג.) נראה לר"י דהאי חשיב היזק ניכר שהרי ניכר הוא שהוא כלאים כשרואה הגפנים בשדה ומטמא אע"פ שרואין השרץ על הטהרות לא חשיב היזק ניכר דמי יודע אם הוכשרו אבל אין לומר דה"נ הוי היזק שאינו ניכר

וקנסוהו כמו במטמא (שם) שלא יהא כל אחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו דהכא ליכא למיחש להכי שבעל הכרם נמי מפסיד ועוד אי קנס הוא במזיד דוקא היה לו להתחייב

9. <u>רמב"ם הל' חובל ומזיק ז:א</u>

החובל בחבירו חייב לשלם לו חמשה דברים, נזק וצער ורפוי ושבת ובושת, וחמשה דברים אלו כולן משתלמים מן היפה שבנכסיו כדין כל המזיקין.